

gozom azon, hogy a partitúrákban megpróbálom kijelölni az extra dinamikákat, mert a zeneszerző nem tud mindent beírni. Nemrég beszéltem erről Kurtág Györggyel, aki azt mondja, hogy ő is elég sok mindent beír a kottába, de az csak töredéke annak, ami ahhoz kell, hogy a darab spirituális tartalma átjöjjön. Bartók Béla például azt írta egy levélben, hogy a népdalokat ugyan hangról hangra le tudta jegyezni, de két dolgot nem tudott rögzíteni: az időzítést és a hangszínt. Pedig épp ez a két dolog, ami a leginkább megfogja a hallgatót.

■ *Gondolom, azért nem tartja magában ezeket a gondolatokat a próbán.*

– Nem, persze, minden igyekezetem ellenére még mindig sokat beszélek. Ezt ugyan még nem mondtam el, de mostanában például egyre inkább úgy látom, hogy a zenekari játék nagyon hasonlít a golfra, amit a profik úgy játszanak, hogy felméri a maguk és a lyuk közötti távolságot és a terepviszonyokat, majd a segítőkük ehhez viszonyítva választ számukra ütőt. A zeneszerző megírja a darabját, a karmester megtanulja a darabot a próba előtt, és bízik benne, hogy át tudja adni a darab spirituális töltetét, magyarul ők ketten állapítják meg a te-

repviszonyokat, és a zenészeknek kell ki-venniük a megfelelő ütőt a játékhoz, azaz megválasztani a helyes játékmódot. Hiszen különböző spirituális tartalmakhoz és karakterekhez különböző játékmódokban kell játszani. Ez egy hihetetlenül érdekes feladat. És most már, hogy a MÁV Zenekar zenészei egyre jobban ismernek, sokszor felszavakból is értjük egymást.

■ *Most milyen művek foglalkoztatják, mi kerül legközelebb a zenekar repertoárjára?*

– Idén Haydn, Beethoven és Schubert szimfóniákra építettünk, a jövő évi szezonban pedig el fogjuk játszani a négy Brahms szimfóniát, és Mozart utolsó négy szimfóniáját, négy nyitánnyal. Próbálunk a megszo-kott repertoár mellett új darabokat is behozni, idén például vezényelek Schumann hegedűversenyt is, május 23-án. Nagyon nagy Schumann-hódoló vagyok, szerintem ez egy méltatlanul mellőzött darab. Az a csodálatos, hogy ha másodsor, vagy harmadszor veszek elő egy darabot, sok dolog feltűnik, ami először elkerülte a figyelme-met. Van ezeknek a műveknek egyfajta kiismerhetetlenségük, és ez a szép bennük. Egy éve találkoztam Simon Rattle-val, és

amikor arról kérdeztem, szerinte mi a titka a karmester mesterségnek, azt mondta, ez egy pszichológiai kihívás, aminek a lényege, hogy az ember megnyerje a zenekar pozitív energiáit. Úgy fogalmazott: egy karmesternek énekesnek, táncosnak, pszichológusnak, rendőrnek, bohócnak kell lennie, attól függően, hogy áll a zenekari próba. Meg kell tudni lepni a zenekart, és tudni kell képeket adni eléjük. Ahelyett például, hogy azt mondanám, folyamatosabb játékok kérek, azt mondom, képzeljétek el, hogy énekeltek és közben korcsolyáztok. Egy ilyen hasonlat sokkal messzebbre visz, mint a száraz szavak.

■ *Összességében hogy értékeli az elmúlt fél évet?*

– Voltak rossz napok, és voltak jók, éppúgy, mint egy házasságban. Voltak kevésbé jó koncertek és voltak nagyon jók, de egyre inkább érezzük, hogy hogyan kell együtt élni, egyre jobban ismerjük egymást. Olyan is volt, hogy kicsit kifárasztottam az együttest a főpróbán, most már igyekszem ezt a hibát nem elkövetni. Összességében úgy érzem, nagyon jó velük együtt dolgozni.

Sashegyi Zsófia

Takács-Nagy Gábor „Alapgondolatok a zenekari játékhoz” című írása a 27. oldalon olvasható.

A Zamárdiban, április elején rendezett, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének és az MZTSZ szimfonikus zenekari tagozatai konferenciájának fő témája az Előadó-művészeti Törvény módosítása volt. A szervezetek elkészítették saját javaslataikat amelyeket továbbítottak az Előadó-művészeti Tanács felé. Akadt azért vita a munkáltatók és a munkavállalók, illetve az igazgatók és a szakszervezeti képviselők között, hiszen a módosítások jelentősen érintik a finanszírozás kritériumrendszerét, különösen az együttesek létszáma, valamint a fenntartói támogatás vonatkozásában. Minderről Dr. Gyimesi László, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, az MZTSZ főtitkára számolt be.

Módosulhat az Előadó-művészeti Törvény

Viták közepette állították össze javaslataikat a szakmai szervezetek

■ *Régóta köztudott, hogy az új kormány változtatni kíván az előadó-művészeti törvényen...*

– Így igaz, s ez nem is feltétlenül baj, hiszen egy előzmények nélküli, teljesen új törvény született 2008-ban, s a gyakorlat során jöttek elő a hibák, amelyeken változtatni kell. A gyakorlati tapasztalatokat követően, a változó környezetben felmerülnek új szempontok, s érdemes mindehhez igazítani a jogszabályokat. Még az előző kormány idején szóba került a módosítás, s már akkor megszülettek ehhez a javaslatok. Beszéljünk azonban először magáról a törvényről. Mi röviden Előadó-művészeti Törvényként

emlegetjük, ez azonban nem fejezi ki a valódi tartalmát. Ez a törvény nem magával az előadó-művészettel foglalkozik, hanem ezen belül szigorúan csak két témával: az előadó-művészeti szervezetek, azaz a költségvetési intézmények és nonprofit gazdasági társaságok költségvetési, mégpedig állami, költségvetési támogatásával, valamint az ezeken a munkahelyeken foglalkoztatottakra vonatkozó sajátos munkajogi szabályokkal. Az előadó-művészet ennél sokkal szélesebb, a törvény azonban ennek a két témának a szabályozására született.

■ *Akkor ez az oka annak, hogy nem foglalkozik például a vonósnégyesekkel,*

Munkáltatók és munkavállalók cserélik ki gondolataikat az Előadó-művészeti Törvényről

triókkal, a szólistákkal? Ugyanis ezt sokan számon kérik a törvényen...

– Természetesen, hogy egy ilyen törvénytől minden előadó-művész vagy formáció azt várta, várja, hogy számára is valamilyen megoldást jelentsen. Azonban a törvény nem vállalkozott többre, ahogy elmondtam, csak az előadó-művészeti szervezetek két nagy kérdéscsoportjának megválaszolására. Nem húzódik meg e mögött különösebben bonyolult szándék és gondolkodás, azért épül fel így, mert az intézményesült szervezetek, a színházak, a zenekarok, énekkarok és balett- és táncegyüttesek látják el a jogalkotó oldaláról a legfontosabb feladatot, ezek biztosítják legnagyobb tömegében a hozzáférés lehetőségét a közönség számára az ilyen kultúrához. Az állam első helyen azért ad támogatást ezeknek a szervezeteknek a működéséhez, mert ki tudják szolgálni előadásaikkal a közönséget. Az állami támogatás pedig nem más, mint az árkülönbözet megtérítése, hiszen egyébként olyan magas helyárral dolgoznának, amit a néző a mai jövedelmi viszonyok között nem tud megfizetni. Emellett számos egyéb funkciót is teljesít az intézmények támogatása, mert amikor azt mondjuk, hogy a jegyárban jelentkező különbséget kompenzálja, akkor egyidejűleg azt is kimondtuk, hogy ez pénzbe kerül, s nem is kevésbe. Ezzel egyidejűleg nagyon lényeges szellemi műhelyek jönnek létre, értékes alkotások születnek, ezért nem mindegy, hogy mit támogat az állam. Arról sem feledkezhetünk meg, hogy ez egy nagyon nagy foglalkoztatási piac, körülbelül tízezer embert jelent. Megérttem persze, hogy mindenki a saját szemüvegén keresztül szemléli, s aki nem került be a támogatott körbe, érthetően minden érvet felsorakoztat amellett, hogy másfajta rendszer szülessen... Ahogy min-

den struktúrának, így ennek az átrendezése is lehetséges, csak számolni kell a következőkkel, s azzal is, hogy költségvetési szempontból roppant zárt rendszerben mozgunk. Az állam ebbe az egész struktúrába közvetlenül 13-14 milliárdnyi forintot tesz, illetve az adókedvezményen keresztül további 5-6 milliárdot. Ez összesen hozzávetőleg 20 milliárd forint. Ehhez a fenntartók hozzáteszik a saját pénzüket, ami még 5-6 milliárd. Ennyi közpénz fordul meg a rendszerben. A jelen és a jövő gazdasági kilátásait reálisan megbecsülve, nem lehet azzal számolni, hogy ez a nagyságrend számottevően nő. Jó esetben nem fog csökkenni. Éppen ezért a kör szélesítése igen kockázatosnak látszik. Egyébként maga a támogatás sem örök érvényű jog, annak fenntartásához sokféle szakmai, gazdasági kritériumot is teljesíteni kell. Bár – örömről – nem szűnnek meg intézmények, átalakulnak, csökkennek, mozgás folyamatosan van az előadó-művészeti területen. Emellett megjegyzem azt is, hogy a törvény az előadó-művészeti szervezetek működését segíti elő elsődlegesen, amelyeknek ezzel komoly kötelezettségeket is vállalniuk kell. A törvény által nem érintetteknek ilyen kötelezettségük nincs, ugyanakkor programjaik támogatásához az állam a Nemzeti Kulturális Alapon keresztül biztosít – természetesen soha nem elégséges – forrást.

■ A módosítások között a kardinális kérdések közé tartozott, s vitákat is kavart Zamárdiban az a változtatás a törvényben, amely szerint nem fog az önkormányzati támogatás számítani az állami támogatás elosztásában...

– Igen, ez – a tervek szerint – kikerülhet a szempontok közül, mert van olyan tapasztalat, amely szerint ez nem segíti a törvény

céljainak megvalósítását, s időnként torz képet is nyújt. Emellett azt a folyamatot sem segíti, amikor a fenntartó valami új dologba belekezd, hiszen így a kezdetekben nem kap olyan nagyságú támogatást, amelyet szeretne, illetve amekkora akár indokolt is lehetne. Ezzel egyébként szervesen összefüggött az is, hogy a meghatározó része a bérköltség, máshogyan fogalmazva a személyi kiadások. Az önkormányzatok, a fenntartók az esetek többségében nagyjából a személyi kiadásoknak megfelelő összeget biztosítják a zenekarok körében. Ha választ tudunk adni a finanszírozáson belül arra, hogy mit veszünk figyelembe, nem feltétlenül okoz zavart, ha kikerül az a pont. Ezzel összefüggésben került bele a javaslatunkba az, hogy létszámhoz is kössük a támogatást.

■ Ha jól emlékszem, ez az eredeti törvényjavaslatban is szerepelt, nébányan azonban a minisztériumnál sikeresen lobbiztak ez ellen a pont ellen, s így végül nem került bele az elfogadott javaslatba...

– Igen, a hatályos törvény létszám meghatározása egyébként szakmai, tapasztalati átlaglétszám adat, mely szerint egy szimfonikus zenekar jellemzően a szerző által meghatározott létszámban működik közre a koncerteken. Ez a létszám-meghatározás nem ad választ gazdasági típusú kérdésekre, márpedig itt támogatásról, pénzről van szó. A tényleges, gazdaságilag is értelmezhető létszám az, amennyit a munkáltató foglalkoztat, amennyit fizet egy konstans állapotban, s nem esetlegesen. Magyarországon kevésbé, az angolszász területeken azonban működnek olyan együttesek, amelyeknek csak az előadásokból, illetve az ahhoz kapcsolódó támogatásokból és egyebekből van bevételük... A német

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége 2011. április 5-én és 6-án megtartotta rendes évi közgyűlését, amely lezárta a hatodik elnökségi ciklust. Az elnökség beszámolóit után a tisztújítás keretében megválasztották az új elnökséget Kovács Géza elnök, Popa Péter főtitkár, Horváth Zsolt, Lendvai György és Szabó Péter elnökségi tagok személyében. A Zamárdiban rendezett kétnapos esemény további részében a Szövetség tagszervezeteinek képviselői a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének Szimfonikus Zenekari Tagozatának delegáltjaival kiértékeltek az Előadó-művészeti Törvény eddigi tapasztalatait és kialakították véleményüket a módosító javaslatokról.

nyelvterület, amelyhez a magyar hagyományok kötődnek, jellemzően az állandó jellegű zenekarokra épít. Amikor a létszámról beszélünk, vissza kell térnünk az alapcélkitűzésekhez. Mit is támogat az állam? Ha azt akarom, hogy az ország egész területén arányosan tudjanak hozzáférni a zenéhez, ahhoz állandó jellegű együttesek kellene. A stabilitás fontos szempont.

■ *A zamárdi tanácskozáson akadt azonban már erre vonatkozó batástanulmány, amely azt mutatta, hogy néhány együttesnél akár 20-30 millióval kevesebb támogatást is eredményezhet a létszám fogalmának a megváltoztatása...*

– Az a kérdés, hogy milyen kritériumrendszer lesz, hiszen jelen pillanatban átformálódik a támogatási rendszer. Az is kérdés, hogy mihez milyen százalékok, szorzók kapcsolódnak. Jóval differenciáltabbá válhat a rendszer, a jelenleginél több szempont kerülhet bele. Ezek végül is a koncertekkel összefüggő szempontok. Nyilván lesznek persze eltérések, s akadnak majd nyertesei és vesztesei is ennek a változásnak. De olyan mértékű változást szerintem senki nem akar, amelynek az lenne a következménye, hogy bármelyik ilyen feladatokat vállaló zenekar helyzetét lehetetlenné tegye. A változást önmagáért a változásért nem érdemes végrehajtani.

■ *Milyen álláspontra helyezkedtek a fenntartói támogatás kérdésében a zenekari vezetők?*

– A többség úgy döntött, ha lehet, akkor maradjon ez is a szempontrendszerben, de számomra úgy tűnik, ez ennek ellenére nem lesz védhető, s egy bizonyos pontig szabad csak harcolni érte. Árnyalja ezt az egész helyzetet, hogy egy törvény mindig politikai akaratot fejez ki, bármennyire is szakmai kérdésekkel foglalkozik. Nem lehet figyelmen kívül hagyni mindazt, ami a mai politikai helyzetet jellemzi. Kérdés, hogy a mai politika az önkormányzatoknak milyen szerepet és súlyt szán... A jelenlegi helyzet azt igazolja, hogy a művészeti együttesek terén önként vállalt feladatokat látunk el az önkormányzatok, miközben a kötelezőkre sem jut már pénz... Mindenütt óriási lyukak tátonganak, amelyeket a központi költségvetésből kell pótolni. Az a kérdés, hogy az egyre nagyobb arányban pótló központi költségvetés, amely a közpénzek elosztásának a felelősségét is viseli, nem gondolkozik-e úgy: ha én adom a pénzt, nem akarok-e jobban beleszólni a helyi ügyekbe... Ebben a közegben nagyon nehéz azt az érvelést védeni, hogy a zenekaroknak az önkormányzatok által adott támogatását ösztönözzük, hiszen teljesen mások az elképzelések. A javaslat azonban széthúzza a szakmai szempontokat, jobban differenciálja a kon-

certeket, s ez inkább előnyt jelent, mint hátrányt.

■ *A létszám kérdésben jelentős viták voltak Zamárdiban is, hiszen három olyan együttes akad a Szimfonikus Zenekarok Szövetségében, amelyeknek nem előnyös, ha ez alapján osztják szét a támogatást...*

– Az előadó-művészeti törvény alapján is van lehetőség arra, hogy kiemelt módon támogatassanak olyan együtteseket, amelyek az átlagostól eltérően szerveződnek. Jó példa erre a Budapesti Fesztiválzenekar, amely nem intézményként működik, nem is önkormányzat által fenntartott, hanem egy magánalapítvány, s a fővárosi önkormányzat támogatási szerződése és a miniszterrel kötött, közszolgáltatási támogatási szerződés alapozza meg költségvetését, működési feltételeit. Ha támogatni akar a kormány, arra számos egyéb lehetősége van: pályázati utak, közszolgáltatási szerződéssel, feltételrendszer teljesítése alapján. Mindig a miniszter szakmai felelőssége, pénzügyi lehetősége, hogy vállalkozik-e erre. Van egy másik sávja ennek, ami nem az előadó-művészeti törvény kérdése, hanem magyar munkajogi kérdés. Kérdés, meddig vállalkozás, megbízás egy jogviszony és mikor válik ösztönözte a vállalkozásokat, amelyek ezen a területen főképp kényszervállalkozások.

Ignác Ervin
Szobnoki Szimfonikus Zenekar

Baross Gábor
Szegedi Szimfonikus Zenekar

Mérei Tamás
Savaria Szimfonikus Zenekar

Hollerung Gábor Budafoki
Dobnányi Szimfonikus Zenekar

Ezzel az ösztönzéssel felszámolta, megszüntette a munkaviszonyokat, helyette egyéni vállalkozások, betéti társaságok jelentek meg. Ez látszólagos előnyököt biztosított a volt munkavállalóknak is, hiszen sokkal kevesebb járulékot, adót kellett fizetniük, így a náluk jelentkező bevétel többnek tűnt. Ez viszont komoly baklövés volt, mert bizonytalanná tette a létszámokat. Úgy vélem, zenei területen sikerrel óvtuk meg a munkahelyeket. Más ágazatokban azonban katasztrofális következményekkel járt. Kiderült, attól, hogy a járulékokat nem fizetik be az államnak, s a munkaadónk sem fizeti be, csupán azon a pénzen osztozkodunk továbbra is, ami eredetileg volt, csak az elosztás más. Az állam kap kevesebbet, kevesebb jut szociális ellátásra. A vállalkozónál – a volt munkavállalónál – és a munkáltatónál is több marad. Ez szűkös anyagi viszonyok között azonban nagyon kockázatos. Amíg fiatal emberekről van szó, nem nagyon tudják elképzelni, hogy velük bármilyen baj történhet az életben, vagy, hogy megöregszenek. Ha itt olyan nagyságrendű jövedelmekről lenne szó, amelyekből tartalékot lehet képezni, befektetni a saját jövőnkbe, akkor ezzel talán nem is lenne annyira gond. Magyarországon azért – egy-két üdítő kivételtől eltekintve – a zenekari jövedelmek nem ilyen magasak. Nem lehet komoly tartalékokat képezni, továbbá nem is úgy szocializálódtak az emberek, hogy felelősséget kellene viselniük saját későbbi szociális ellátásuk miatt. Zenész területen ezt a folyamatot sikerült megállítani, bár van, aki ezt a szemünkre hányja, meggyőződés szerint alaptalanul. A színházi területen, ahol nagyon gyorsan átálltak ezekre a vállalkozásokra, sokan most fejezik be a pályájukat, s a nyugdíjuk 40–60 ezer forint... A számuk nem csökkenni, hanem nőni fog... Miközben a lehetőség, hogy to-

vábbra is pénzt keressenek, rendkívül korlátozott. Nagy felelőssége ez mindenkinek. Ebben a munkáltató felelőssége az elsődleges, aki úgy gondolja, hogy csak rövid távon kell gondolkodni. Az embereknek stabil munkahely kell, jelentős részük nem kiszámíthatatlanságra, bizonytalanságra vágyik. A szakszervezeti álláspont egyértelmű: védjük az álláshelyeket. Ennek ellenére az Előadó-művészeti Törvény módosításakor – egyet értve a jelenlévőkkel, akik többsége a létszámhoz kötött támogatást javasolta – arra tettünk javaslatot, hogy legyen azért egy átmeneti időszak azoknak az együtteseknek, amelyeknek ez problémát okoz. Ne zárjuk ki őket semmilyen körülmények között a lehetőségekből, adjunk időt, hogy fel tudják építeni magukat. Ezt együtt javasoltuk a zenekari szövetséggel. Miközben mindez ellentétes az alapelveinkkel, de bíznunk abban, hogy a végeredmény, a stabil munkahelyek létrejötte a zenészek érdekét szolgálja.

■ *A tanácskozáson ismét vitákat gerjesztett a szakszervezeti vezetők és a zenekari igazgatók között a minősítés kérdése...*

– Úgy vélem, ez a kérdés túl lett dimenzionálva. Itt változatlanul nincs egyetértés... Nem abban nem értettek egyet, hogy munkahelyi szinten bármilyen akadálya lenne ennek a bevezetésének, hanem abban, hogy ezt nem a törvényben, hanem a munkahelyi kollektív szerződésben kellene szabályozni. A gyakorlat azt is igazolja, hogy ahol erre van forrás és meg akarják csinálni, ott meg is csinálják. A zenészek ebben partnerek. Azonban ez a munkáltatói túlkapasoknak eszközévé válhat, s az ellenzésben benne volt az ettől való aggodalom is. Ezért nem támogatták, hogy törvénybe kerüljön.

■ *Mi a helyzet a próbajátékkal, hiszen korábban szó volt arról, hogy ennek szabályait rendeletben szabályozhatja a miniszter...*

– Még nem született meg a jogszabály. Két év nem volt rá elég, úgy tűnik, ez a kérdés túl bonyolult a jogszabályalkotók számára... Ehhez idő kell. De meg fog születni. Éppen azért lényeges, mert a próbajáték és a zenekari, énekkari tagfelvétel rendszere önmagától kialakult mára. A szabályozásnak éppen az volt a célja, hogy az eddigi gyakorlatot rögzítse és egységesítse. A rendelet azért is szükséges, mert időnként összecsiszták a fogalmak, elkezdtek próbajátéknak hívni a minősítést is, a teljesítményértékelést is. Elhangzott az is, hogy próbajátékot kell a saját helyért játszani. Ezzel a rendelettel fogalmilag is helyre kerülhet mindez. Ez a rendelet a zenekarba, énekarba történő bekerülés feltételeit tisztázza, később már nem játszathatnak próbajátékot, csak minősíthetnek...

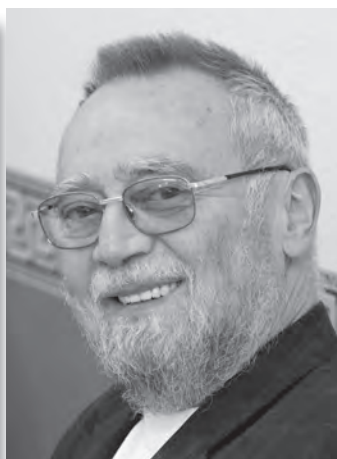
■ *A minisztériummal egyeztetnek a törvénymódosítások kérdésében?*

– Informális beszélgetések zajlanak, a beszélgetések még nem váltak formálissá. Van olyan elképzelés, amely szerint a módosítások még nyár előtt a parlament elé kerülnek, ennek látom esélyét. Kérdés az is, hogy mikor fogadják el, s hogy mikortól lesz hatályos. Ha bármilyen módosítás lesz, ami a finanszírozást érinti – s azért ebben a folyamatban ez a fő mozzanat – akkor az érinti a társasági adókedvezményt is, amihez megint az Európai Bizottság hozzájárulása kell. Egyszer már elfogadták, de ezt az engedélyezési procedúrát – az adókedvezményt megőrizve – még egyszer végig kell vinni. Így az egész módosítás időpontjának hatályba lépését ma még nehéz lenne megjósolni.

R.Zs.

Horváth Zsolt
Pannos Filharmonikusok

Victor Máté
Magyar Zenei Tanács

Gyüdi Sándor
Szegedi Szimfonikus Zenekar

Dr. Gyimesi László MZTSz